

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

DEFICIT OF THE STATE BUDGET AND THE SOURCE OF ITS FINANCING

У статті розглянуто сутність дефіциту державного бюджету та основні причини його виникнення. Досліджено динаміку зміни дефіциту державного бюджету України за 2008–2018 рр. Розкрито вплив дефіциту державного бюджету на фінансову стійкість держави та рівень бюджетної безпеки. Розглянуто сутність фінансування бюджету та основні його джерела: державні запозичення, кошти від приватизації державного майна, фінансування за активними операціями. Здійснено аналіз динаміки залучення фінансових ресурсів за допомогою державних запозичень, визначено структуру та частку державних позик, встановлено вплив боргового навантаження на бюджет. Визначено, що для мінімізації наслідків боргового фінансування необхідно підвищувати кредитний рейтинг, що вплине на рефінансування попередніх боргів на вигідних умовах. Проаналізовано динаміку надходжень коштів від приватизації державного майна. За підсумками дослідження запропоновано заходи, які сприятимуть ефективному формуванню державного бюджету та зменшенню дефіциту бюджетного.

Ключові слова: дефіцит бюджету, бюджетна безпека, джерела фінансування бюджету, державні запозичення, кошти від приватизації державного майна, фінансування за активними операціями, обслуговування державного боргу.

В статті розглянуто сутність дефіциту державного бюджету та основ-

ные причины его возникновения. Исследована динамика изменения дефицита государственного бюджета Украины в 2008–2018 гг. Раскрыто влияние дефицита государственного бюджета на финансовую устойчивость государства и уровень бюджетной безопасности. Рассмотрены сущность финансирования бюджета и основные его источники: государственные заимствования, средства от приватизации государственного имущества, финансирование по активным операциям. Осуществлен анализ динамики привлечения финансовых ресурсов с помощью государственных заимствований, определена структура и доля государственных займов, установлено влияние долговой нагрузки на бюджет. Определено, что для минимизации последствий долгового финансирования необходимо повысить кредитный рейтинг, который повлияет на рефинансирование предыдущих долгов на выгодных условиях. Проанализирована динамика поступлений средств от приватизации государственного имущества. По итогам исследования предложены меры, способствующие эффективному формированию государственного бюджета и уменьшению дефицита бюджета.

Ключевые слова: дефицит бюджета, бюджетная безопасность, источники финансирования бюджета, государственные заимствования, средства от приватизации государственного имущества, финансирование по активным операциям, обслуживание государственного долга.

УДК 336.14

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-63>

Коблик І.І.

к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва

Львівська філія

ПВНЗ «Європейський університет»

Мельник В.Я.

студент

Львівська філія

ПВНЗ «Європейський університет»

Хмара Н.Б.

студент

Львівська філія

ПВНЗ «Європейський університет»

In the article deals with the nature of the state budget deficit and the main reasons for its occurrence in Ukraine, the main ones being: imperfect legislative base; decline in business activity of enterprises and as a consequence of reduced budgetary contributions; populist socio-economic policy; imperfect fiscal policy; poor budget planning quality and low budget discipline; the growth of the shadow economy; hostilities in Ukraine and occupation of territories. It is established that the budget deficit is a rather complex economic phenomenon, which reflects various aspects of socio-economic development of society, it is the main measure of the effectiveness of the economic policy of the state. The budget deficit has various manifestations, characterized by a variety of causes, factors and consequences. The dynamics of change of the state budget deficit of Ukraine 2008-2018 is investigated. The influence of the state budget deficit on the financial stability of the state and the level of budgetary security are revealed. The essence of financing the budget and its main sources are considered: government borrowing, funds from privatization of state property, financing by active operations. The dynamics of attracting financial resources through government borrowing was analyzed, the structure and share of government loans were determined, the impact of the debt load on the budget was determined. It is determined that in order to minimize the effects of debt financing, it is necessary to increase the credit rating, which will affect the refinancing of previous debts on favorable terms. The dynamics of the proceeds from the privatization of state property are analyzed. According to the results of the study, measures are proposed that will contribute to the effective formation of the state budget and reduce the budget deficit, the main ones being: budget; realization of government borrowings on the basis of market instruments of attraction of financial resources and their rational use; effective privatization of state property; stimulation of GDP growth and increase of business activity of subjects of economic relations by improving the investment climate and ensuring protection of property rights; ensuring open, predictable and stable monetary policies.

Key words: budget deficit, budget security, sources of budget financing, government borrowing, funds from privatization of state property, financing for active operations, servicing of public debt.

Постановка проблеми. Стан бюджету є основним кошторисом країни та відображає її економічне та соціальне становище. Нарощування бюджетного потенціалу є ключовим завданням, оскільки надає можливість реалізувати функції, покладені на державу, та сприяти економічному та соціальному покращенню в країні. Збалансованість державного бюджету для країн із низьким темпом економічного розвитку є запорукою стабільності та дає можливість підтримувати реалізацію реформ, однак незбалансованість державного бюджету є характерною рисою практично для всіх країн. В Україні починаючи від здобуття незалеж-

ності незбалансованість державного бюджету має сталий характер, що неоднозначно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики виникнення, наслідків та подолання дефіциту державного бюджету здійснюють багато вітчизняних учених. Проблеми незбалансованості державних фінансів і, як наслідок, виникнення бюджетного дефіциту досліджують С.В. Адонін, В.А. Ізюмська, С.І. Юрій, В.М. Федосов. Практику вітчизняного управління бюджетним дефіцитом розглядають Л.А. Зверук, Н.В. Волошанюк, А.І. Машко, М.І. Карлін.

Джерела фінансування бюджетного дефіциту розглянуто у працях таких учених, як В. Де'мянишин, І.С. Борисова, В.О. Степанова, Н.Г. Виговська, А.Р. Паславський, І.І. Коблик.

Поряд із цим актуальними залишаються питання визначення теоретичних аспектів дефіциту державного бюджету та пошуку оптимальних джерел його фінансування.

Виклад основного матеріалу. Проблема мінімізації та фінансування дефіциту державного бюджету – одна з основних у фінансовій науці. Підсилена негативними ефектами від неконтрольованого збільшення інфляційного тиску та розмірів державного боргу, вона може розглядатися у контексті забезпечення економічної безпеки будь-якої країни.

Протягом останніх 28 років незалежності України державний бюджет як основний фінансовий план країни мав незбалансованість акумуляованих доходів та запланованих витрат, що спричиняло виникненню дефіциту бюджету. Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України дефініцію «дефіцит бюджету» слід розглядати як перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [1].

Бюджетний дефіцит є досить складним економічним явищем, у якому віддзеркалюються різні аспекти соціально-економічного розвитку суспільства, він є основним вимірником ефективності економічної політики держави. Дефіцит бюджету має різні вияви, характеризується розмаїттям причин, чинників і наслідків [2].

Основні причини виникнення дефіциту державного бюджету в Україні:

- недосконалість чинного законодавства та часта його зміна;
- спад ділової активності підприємств і, як наслідок, зменшення відрахувань в бюджет;
- невиважена, а деколи популістська соціально-економічна політика, в процесі якої збільшувалися видатки на виплату зарплат держслужбовцям, пенсій та інших соціальних пільг населенню, які не були підкріплені дохідною частиною бюджету;
- недосконала фіскальна політика;
- низька якість бюджетного планування та низька бюджетна дисципліна;
- зростання обсягу тіньової економіки;
- військові дії в Україні та окупація її територій.

В умовах ринкових трансформацій бюджетне фінансування є одним із найважливіших регуляторів соціально-економічних процесів у суспільстві. Його метою було і буде забезпечення соціальних та економічних потреб держави відповідно до закріплених за нею у Конституції України функцій, а також впливу на різні напрями розвитку економіки, соціально-культурної сфери, соціального захисту населення [3, с. 34].

Відображення динаміки зміни дефіциту державного бюджету наведено на рис. 1.

Результати дослідження дають змогу стверджувати, що дефіцит державного бюджету має змінний характер. У 2010 році дефіцит бюджету зріс у 5 разів (51764,8 млн. грн.) порівняно з 2008 роком, однак у 2011 році суттєво зменшився до 23557,6 млн. грн., найбільше значення

Рис. 1. Динаміка зміни дефіциту державного бюджету України, 2008–2018 рр.

Джерело: [4]

дефіциту бюджету було у 2014 році і становило 78052,8 млн. грн., що свідчить про низьку ефективність під час управління формуванням доходів та визначення статей видатків бюджету. У 2016 році бюджетно-податкова політика набула стимулюючого характеру і зробила свій внесок у відновлення економічного зростання в країні [5, с. 11].

Важливе значення під час визначення рівня дефіциту державного бюджету та його впливу на фінансову стійкість держави має встановлення рівня бюджетної безпеки. Бюджетна безпека повинна забезпечувати платоспроможність та фінансову стійкість державних фінансів, що дасть можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [6].

Згідно з Маастрихтською угодою дефіцит бюджету має певні обмеження. Встановлено, що припустимим є дефіцит на рівні 3% від ВВП. Хоча такий норматив є досить умовним, тому що межа безпеки бюджетного дефіциту залежить від особливостей конкретної країни у тій чи іншій економічній ситуації [7, с. 109]. Як видно з рисунка 1, небезпечне значення співвідношення дефіциту державного бюджету до ВВП країни було у 2009, 2010, 2012–2015 роках, в інші періоди значення цього показника було в допустимій межі, що позитивно характеризує бюджетну безпеку держави.

Існування дефіциту державного бюджету нерозривно пов'язано із джерелами його фінансування. Згідно з чинним законодавством приймати державний бюджет із дефіцитом можливо за умови наявності обґрунтованих джерел його фінансування. Фінансування бюджету – це сукупність фінансових операцій уряду, які мають на меті залучити додаткові грошові ресурси на платній і поворотній основі понад обсяг доходів бюджету

або через необхідність використання урядом грошових ресурсів для зменшення обсягу державного боргу, а також у результаті зміни залишку готівкових коштів, що можуть застосовуватися для управління ліквідністю бюджету.

Джерела фінансування дефіциту державного бюджету наведені на рисунку 2.

Проаналізуємо зміну динаміки фінансування дефіциту державного бюджету України у 2014–2018 рр. (табл. 1).

Державні запозичення – це один із методів акумуляції бюджетних коштів через залучення фінансових ресурсів кредиторів на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках у вигляді облігаційних або безоблігаційних позик, які здійснює держава в особі уряду або уповноважена ним установа, в грошовій та товарній формі з метою фінансування потреб держави на умовах строковості, платності та повернення [8, с. 110].

Протягом аналізованого періоду залучення коштів на фінансування державного бюджету за рахунок державних запозичень має змінну тенденцію. У 2015 році залучення коштів за допомогою держпозик сягнуло найбільшого значення і становило 514094 млн. грн., у структурі запозичень найбільшу частку в цьому році становили зовнішні позики – 80,7%. Загалом у структурі державних запозичень протягом 2014–2018 рр. переважають внутрішні позики, що свідчить про виважену боргову політику, оскільки залучення позик на внутрішньому ринку є менш вартісним для обслуговування державного боргу. Характерною особливістю боргового фінансування дефіциту бюджету є аномально високий тягар погашення і обслуговування боргу для державного бюджету і ВВП країни. Так, на 2019–2020 роки припадають пікові платежі

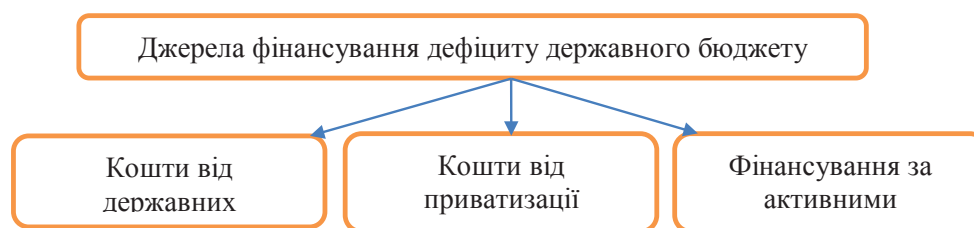

Рис. 2. Джерела фінансування дефіциту державного бюджету

Джерело: складено на основі [1]

Таблиця 1

Джерела фінансування дефіциту державного бюджету України 2014–2018 рр., млн. грн.

	2014	2015	2016	2017	2018
Кошти від державних запозичень, в т.ч:	201833,6	514094,3	307664,9	478699,1	286572,9
Внутрішні запозичення	227621,3	98980,9	246410,3	375268,1	174226,3
Зовнішні запозичення	95032,3	415113,4	61254,6	103431,1	112346,6
Кошти від приватизації державного майна	466,9	151,5	188,9	3376,8	268,8
Фінансування за активними операціями	-124247,7	-72491,2	-107189,7	-75931,4	6877,3

Джерело: [4]

з погашення й обслуговування зовнішнього державного боргу (рис. 3).

Основне навантаження з обслуговування зовнішнього державного боргу припадає на 2019–2020 роки, тому Україні потрібно підвищувати кредитний рейтинг, щоб мати можливість рефінансувати попередні борги на вигідних умовах. У 2018 році Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підтвердило довгостроковий рейтинг дефолту емітента (РДЕ) України в іноземній і національній валютах на рівні «В-» зі стабільним прогнозом. Також варто застосовувати всі понадпланові надходження (що не пов'язані з інфляцією) саме на скорочення дефіциту державного бюджету і зменшення державного боргу. Адже той рівень боргу, що був у 2018 році (62,7% ВВП), значно перевищує безпечний показник боргової безпеки в Україні та встановлених величин згідно з Маастрихтським договором для країн Європейського Союзу (60% ВВП) і тягне за собою значні видатки на обслуговування боргу (3,6% ВВП). Загалом позитивним чинником є прийняття та затвердження середньострокової стратегії управління державним боргом, яка у разі успішної її реалізації допоможе зменшити боргове навантаження, зменшить валютні ризики, підвищить кредитоспроможність держави і, як наслідок, здешевить запозичення в майбутньому.

Щодо ВВП розмір платежів погашення державного боргу зріс із 10,1% у 2014 року до 14,2% у 2014 році і після такого пікового зростання знову зменшився до 10,3% у 2018 році. Щодо динаміки обсягу обслуговування державного боргу до рівня ВВП, то він збільшився з 3,2% у 2014 році до 5,1% у 2015 і у 2018 році становив 3,6%.

Таким чином, існування високого боргового навантаження і значні видатки на обслуговування боргу є причиною зменшення первинних видатків бюджету на розвиток людського капіталу, активізацію економічної діяльності та підвищення

обороздатності держави. Слабкі темпи проведення структурних реформ у ключових галузях бюджетної сфери за зменшення реального обсягу бюджетних коштів, які можуть спрямовуватися на задоволення соціально-економічних потреб країни, починаючи з 2014 року стали причиною виникнення соціально-демографічної кризи в Україні та поглиблення диспропорцій і кризового стану реального сектору економіки [9].

Відповідно до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» 2269-VIII від 25.09.2019 р. кошти від приватизації державного майна розглядаються, як кошти, отриманні від відчуження майна, що перебуває у державній власності, і майна, що належить АР Крим, на користь фізичних та юридичних осіб, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, покриття дефіциту державного бюджету та залучення коштів на структурну перебудову економіки України [10].

До коштів від приватизації включаються також інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації: надходження від покупців за подання заяви на приватизацію, кошти від збору за реєстрацію покупців для участі в аукціоні, конкурсі; суми штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки за придбані об'єкти приватизації; надходження від продажу патентів на право оренди приміщень; відсотки, нараховані на суму відстрочених платежів. Протягом 2014–2018 років залучення коштів на покриття дефіциту державного бюджету від приватизації державного майна мало змінний характер, найбільше вдалося залучити у 2017 році – 3376,8 млн. грн., що на 2909,9 млн. грн. більше від показника 2014 року. За останні два роки залучених коштів від приватизації не було досить: завдяки продажу енергокомпаній у 2017 року приватизаційні надходження становили лише 3,3 млрд. грн порівняно з запланованим обсягом у 17 млрд. грн. Тому виникають

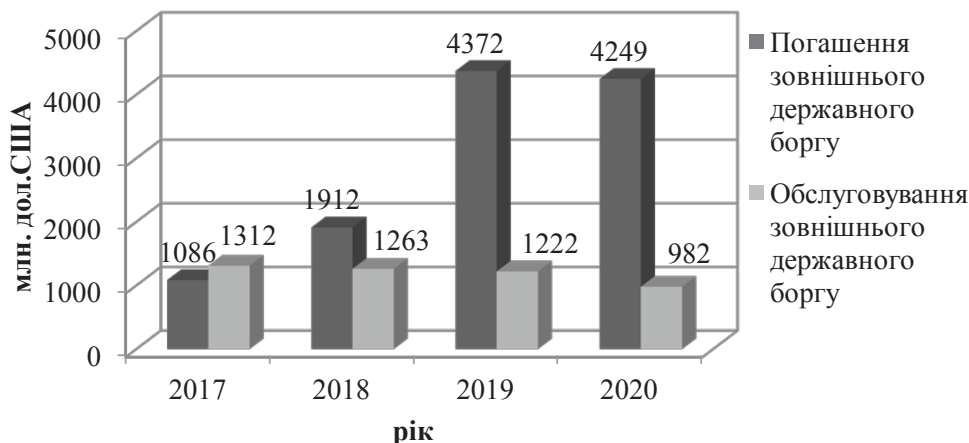

Рис. 3. Обслуговування та погашення зовнішнього державного боргу у 2017–2020 рр, млн. дол. США

Джерело: [4]

ризика недовиконання плану надходжень від приватизації, що впливає на зростання розмірів запозичень або ж зменшення дефіциту бюджету.

Таким чином, можна стверджувати, що, попри плани уряду, викладені у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр. [11], зменшувати валютні ризики та частку зовнішнього боргу та переходити на внутрішнє фінансування, зовнішні запозичення та приватизаційні надходження залишаються головними джерелами фінансування дефіциту державного бюджету протягом аналізованого періоду.

Як зазначає В.О. Степанова, основні шляхи вдосконалення процесу формування бюджетів та їх дефіцитів повинні бути спрямовані на [12]:

1) запровадження жорсткого контролю за раціональним та ефективним використанням коштів бюджетів усіх рівнів;

2) відмову від практики залучення кредитів Національного банку для покриття дефіциту бюджету;

3) відмову від покриття дефіциту бюджету за рахунок залучення коштів від розміщення державних цінних паперів;

4) запровадження виваженої податкової політики за рахунок упровадження системи оподаткування, яка базується на зменшенні кількості податків, та інші.

Поряд із цим, на нашу думку, на ефективне формування державного бюджету та зменшення бюджетного дефіциту матимуть вплив такі заходи:

– виконання планових показників доходної частини;

– здійснення державних запозичень на основі ринкових інструментів залучення фінансових ресурсів та раціональне їх використання;

– результативна приватизація державного майна;

– стимулювання зростання ВВП та підвищення ділової активності суб'єктів економічних відносин шляхом покращення інвестиційного мікроклімату та забезпечення захисту прав власності;

– забезпечення відкритої, прогнозованої і стабільної монетарної та валютної політики.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, бюджетний дефіцит є складним економічним явищем, яке полягає у перевищенні видатків над доходами бюджету. Наявність дефіциту державного бюджету показує неспроможність держави фінансувати визначені нею видатки, однак така невідповідність між доходами та видатками не означає незбалансованості бюджету, оскільки для покриття бюджету визначаються джерела його фінансування. Розглянувши джерела фінансування дефіциту державного бюджету, необхідно підкреслити, що жодне джерело залучення коштів для цього фінансування не має абсолютних переваг та не може бути цілком виправданим, оскільки має різні соціально-економічні наслідки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 05.07.2012 р. № N 5059-VI (5059-17) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2010, № 50–51, ст. 572.

2. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/664-fnansi-yury-s-fedosov-vm.html>. (дата звернення 23.10.2019).

3. Дем'янишин Василь. Складання проекту бюджету держави: прагматика, проблематика та шляхи удосконалення. *Світ фінансів*. 2007. № 4. С. 100–115. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/223> (дата звернення 23.10.2019).

4. Річний звіт про виконання Закону України про «Державний Бюджет України за 2018» / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (дата звернення 21.10.2019).

5. Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудика Ю. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік. *ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження» USAID*. 2017. С. 90.

6. Зверук Л.А. Фінансова безпека – основа стабільного розвитку України. *Бізнес Інформ*. 2016. № 7. С. 131–135.

7. Адонін С.В., Ізюмська В.А. Особливості дефіциту державного бюджету України на сучасному етапі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 19. С. 108–111.

8. Коблик І.І. Теоритичні аспекти державних запозичень: методи та форми здійснення. *Економічний аналіз: збірник наукових праць*. 2012. вип. 11, частина 1. С. 110–115.

9. Аналіз управління державним боргом України у 2018 році. *Експертно-аналітичний центр «ОПТИМА»*. URL: <http://optimacenter.org/> (дата звернення 22.10.2019).

10. Про приватизацію державного і комунального майна : Закон України від 25.09.2019 р. № 2269-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19> (дата звернення 22.10.2019).

11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249797370> (дата звернення 21.10.2019).

12. Степанова В.О. Основні шляхи та методи покриття дефіциту державного бюджету України в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. *Вісн. Бердянського ун-ту менеджменту і бізнесу*. 2011. № 3(15). С. 158–161.

REFERENCES:

1. Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny : Zakon vid 08.07.2010 № 2456-VI iz zminamy ta dopovnennyamy [Budget Code of Ukraine : Law of 24.07.2010 № 2456-VI with amendments and additions]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed 23 October 2019).

2. Yurii S.I., Fedosov V.M. (2002). *Finansy*. [Finances]. (electronic book). Available at: <http://westudents.com.ua/knigi/664-fnansi-yury-s-fedosov-vm.html> (accessed 23 October 2019).

3. Demianyshyn V. (2007). Skladannia proektu biudzhetu derzhavy: prah matyka, problematyka ta shliakhy udoskonalennia. [Preparation of the draft state budget: pragmatics, problems and ways of improvement]. *Svit finansiv*. (electronic journal). no. 2, pp. 34–38. Available at: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/223> (accessed 23 October 2019).

4. Richnyi zvit pro vykonannia Zakonu Ukrainy pro «Derzhavnyi Biudzhnet Ukrainy za 2018» (2019) Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (accessed 21 October 2019).

5. Zubenko V.V., Samchynska I.V., Rudyk A.Yu. ta in. (2017) Biudzhetni monitorynh: Analiz vykonannia biudzhetu za 2016 rik. [Analysis of 2016 budget execution] Proekt «Zmitsnennia mistsevoi finansovoi initsiatyvy (ZMFI-II) vprovadzhennia», USAID. pp. 90.

6. Zveruk L.A. (2016) Finansova bezpeka — osnova stabilnogo rozvytku Ukrainy. [Financial security is the basis for Ukraine's sustainable development]. *Biznes Inform Journal*. no. 7, pp. 131–135.

7. Adonin S.V., Iziumska V.A. (2016) Osoblyvosti defitsytu derzhavnogo biudzhetu Ukrainy na suchasnomu etapi. [Features of the state budget deficit of Ukraine at the present stage]. *Journal Naukovi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu*. vol. 19. pp. 108–111.

8. Koblyk I.I. (2012) Teorytychni aspekty derzhavnykh zapozychen: metody ta formy zdiisnennia. [Theoretical aspects of government borrowing: methods and forms of implementation]. *Journal Ekonomichnyi analiz: zbirnyk naukovykh prats*. vol. 11. no. 1, pp. 110–115.

9. Analiz upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy u 2018 rotsi. (2018) *Ekspertno-analitychnyi tsentr «OPTIMA»*. (electronic journal). Available at: <http://optimacenter.org/> (accessed 22 October 2019).

10. Pro pryvatzatsiiu derzhavnogo i komunalnogo maina : Zakon Ukrainy. (2019). / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy no 2269-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>. (accessed 22 October 2019).

11. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky. (2017) Kabinetu Ministriv Ukrainy. no. 142-r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370> (accessed 21 October 2019).

12. Stepanova O.V. (2011) Osnovni shliakhy ta metody pokryttia defitsytu derzhavnogo biudzhetu u Ukrainy v umovakh podolannia naslidkiv svitovoi finansovoi kryzy. [The main ways and methods of covering the deficit of the state budget of Ukraine in the conditions of overcoming the consequences of the global financial crisis] *Journal Visn. Berdianskoho un-tu menedzhmentu i biznesu*. vol. 3, no. 15, pp. 158–161.

Koblyk Igor

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economy and Entrepreneurship
Lviv Branch
Private Higher Education Establishment «European University»

Melnyk Vasul

Student
Lviv Branch
Private Higher Education Establishment «European University»

Khmara Natalia

Student
Lviv Branch
Private Higher Education Establishment «European University»

DEFICIT OF THE STATE BUDGET AND THE SOURCE OF ITS FINANCING

The purpose of the article. Balance of the state budget for countries with low economic development is a key to stability and provides an opportunity to support the implementation of reforms, but the imbalance of the state budget is a characteristic feature of almost all countries. The purpose of the article is to identify the theoretical aspects of the state budget deficit and to find the best sources of its financing.

Methodology. The methodological basis of the article is based on the using of the following methods: methods of induction and deduction, structural and logical in studying the conceptual bases of budget deficit; methods of analysis, generalization, synthesis, comparison, grouping, graphical representation of data when calculating the budget deficit and its financing practices.

Results. The budget deficit is found to be excess budget spending over it. The main causes of the state budget deficit in Ukraine are identified included: imperfection of the current legislation and its frequent change; decline in business activity of enterprises; populist socio-economic policy; imperfect fiscal policy; poor budget planning quality and low budget discipline; the growth of the shadow economy; hostilities in Ukraine and occupation of its territories. The dynamics of the change of the state budget deficit of Ukraine 2008-2018 is analyzed and it is established that the state budget deficit during this period is stable. It is established that the state budget deficit is inextricably linked to the sources of its financing, which are one of the most important regulators of socio-economic processes in society. The essence of financing the budget and its main sources are considered: government borrowing, funds from privatization of state property, financing by active operations. It is determined that a characteristic feature of debt financing of the budget deficit is the high burden of debt repayment and servicing for the state budget and GDP of the country in the future. It has been found that the financing of the budget deficit through privatization had little impact. According to the results of the study, measures are proposed that will contribute to the effective formation of the state budget and reduce the budget deficit, which include: fulfillment of planned indicators of the revenue part; government borrowing on the basis of market instruments; effective privatization of state property; stimulating GDP growth and increasing business activity; ensuring open, predictable and stable monetary and monetary policies.

Practical implications. The main provisions of the article have been brought to the level of practical recommendations, which makes it possible to widely apply the proposals made in it for forming and financing the state budget deficit and can be used by the state authorities in the preparation and implementation of the state budget.

Value/originality. The article is devoted to topical issues of forming the state budget deficit and sources of its financing. In the course of the work, the causes of the state budget deficit are analyzed, the main sources of its coverage are presented, and the measures that will positively influence the formation of the state budget and minimize the negative consequences of its adoption with the deficit are proposed.